

1041 (25)

10-16

E Motubatsi

K34/120

40 $\frac{b}{c}$ KGAOGANYOB O G A R ELETFLAKALA

- 816 Ge mosadi a filo bèlega ngwana otee monna a
reng? 2132-2133
- 817 Ke dilo dife tše monna le mosadi ba atišago
go di ōmanēla? 2134-2136
- 818 Ge monna a gōnōnwa gore mosadi wa gagwē o
letšwe, ga dire'ng? 2137-2138
- 819 Ntwa e thōma bjang ya batho go bolayana ka
marumō? 2139-2140
- 820 A banna ba bitšwa go ya ntweng goba go fo ya
ba ratago? 2141
- 821 A leina le a relellwa, ga e be e le ka baka
lang? 2142-2143
- 822 Naa kgōrō ya Mathibeng e phatlogile kaye? ... 2144
- 823 A kgoši empsha e ka bewa ya pele e phela? ... 2145-2146
- 824 A wa ditšhaba e ka ba setho sa Marota ka
botlalō? 2147-2148
- 825 Keng se gopolwago ka tihāgo ya tša leratadima? 2149
- 826 Go gopolwang ka ga pula le tihāgō ya yōna? ... 2150-2152
- 827 Ke kaye mo go sa kwiwago badimo Mohlaletse? .. 2153-2154
- 828 Seēma se, 'madupana-kgarana' ke goreng? 2155-2157
- 829 A bongaka bja Sesotho ke mehuta e mekae? 2158-2160
- 830 A temošo ya bolwetšhi e dirwa ka ditaola? 2161-2162
- 831 A ngaka e ka bega motho lekgotleng ge a sa
lefiwa moputso wa gagwe? 2163-2164
- 832 A go na le felo fa memoya(meoya) ka moka e
yago ntshe, ke kaye? 2165
- 833 Morago ga lehu go dirēgang ke meōya ya maseya? 2166
- 834 Memōya ya basadi ba hwilego pelegong e ya kaye? 2167-2170

2/.....

-
- 835 Naa go dirêga bjang ka dimpja ge mong wa tšôna
a hwile? 2171
- 836 A mokgômana a ka fiwa makgêthô le dibegô? 2172-2173
- 837 Mogologolo o re lehu le letee dikati tšê lônâ
di ntšhi kudu 2174-2176
-
-

Kgaoganyō 816

Ce mosadi a filo bšlāga ngwana otee, monna a reng?

Mmadi wa kgaoganyō ye, ka mabapi le putšhišo ye, a e elēlē hlōkō le bothekgi bja pelotheri, re be re ekwa banna-bagolo ba ekgohlēla matlalō ge ba hlamula ka tša malapa a bōna. Gomme ge ba kwathile ka nalebana le tša dipēlēgō tša basadi ba bōna, go hwēlwa goba go ganana ga pēlēgō, le ge monna a nyetše mosadi yo tee goba motlalō; gomme yo mongwe a fo ba le ngwana otee ka monwana.

E re ge ba hlatholla ka mekgwa ya Sepedi, re kwe ba re, ka moka dithatō ga e dirwa ke mosadi, ge a lebelotše bobotlana a kwane le mogatšaaagwō, ka gore mohlomong monna ga a na ditshēka - tša go nyala mosadi yo mongwe; go tlo tsoša goba go eketša (ekeletša) bana ka mo lapeng. Ge e le gore mosadi yo o na le lehutšo go dikgaitšedi, gomme go se pherekanō, gomme ba kwana le kgodišanō ga e be tshwanēlō ya popanō ya leloko; ge mosadi yo a eya go kgopēla mothepe yo a tlogo šra(wōra) mahlaku; gomme le ge kgopēlō e ka diragatšwa, mothepe woo e ka se be mogatša monna yo wa gagwē, aowā; ka molaō wa Sepedi e tlo ba wa morwaye.

Bjalege, baana ba tswalwago ke mothepe woo, ke ba morwaye ke go tsoša lapa gore go fele go le gōna leina la leloko labo mogatša monna yo; ge mohlomong mosadi yo go se fawo a ka yago ntshe, ge ditaba tša lapa lewo e le tše thatana, ge monna e le motho wa nyalo ya motolo, aowa; ge monna e le wa nyalo etee a nyala mothepe wo mongwe, yēna ke mosadi wa gagwē, ga a lebanya selo malokana le lapa le la ngwana otee, ke gore e fo ba go swana le bohle bawo ba nyetšwego ka mekgwa motlalo.

Ka mabapi le mekgwa ya melawō ya Marota, ge monna a hweletša lapa goba leina la gagwe, a se nyale mosadi yo mongwe, yēna ke mohweletša-'ina-la-leloko labo; gomme ga e le kgapeletšo ga e gōna.

Molaetša wa kgauswi: go ōra(wōra) mahlaku, ka ngwaga wa 1930, mohumagadi mellotima Leganabatho (Mānyaku), mmago kgoši Thulare wa bobedi, o tšo nyala mothepa leina ke Motlakarō, motlogolo wa kgoši Matsobane Mphahlele, a mo nyalāla go tlo wōra mahlaku; gomme ke gore ke mosadi wa morwaye yo mogolo eupja ga se lebōnē, aowa-owa!

Pelaēlō: kgoši Sekhukhune wa bobedi a bopologa, molaō wa re, aowa Hlabirwa; mohumagadi o nyaletše morwaye go tlišeletše moloko; ke therešo ya kgotsōfatša kgoši gwa phethagatšwa.

Bjalo Sepitlamangana mosadi ya ba wa gagwē. Se ke molaō wa bagologolo wa Marota ga e sa le go tloga gaye Mogokgomeng Tubatse.

Mohumagadi (mohu) Motlakarō o belege masogana le methepa, mogolwane wa bōna ke mokgomana Matsebe Thulare, matšatšing ano ke yo mongwe wa barutiši ba dikolo gona mono Bjobopholobjapha-kana-a-Dimo-bja-Bohlōlō-bja-Tubatse.

Diōmanēlwa ke dife monna le mosadi?

Diōmanēlwa tša lapa ka monna le mogatšagwē, re ba kwele borrawešu ge ba fele ba tia nxa, ge ba dutšhi kgorong ba wōna mollo sebešong sa bona, ge ba ekwa mohutana wa mantšu a go nyamiša ka ga Ramaube; ka maswiswana goba ka ngwetšana mokgolokwane wa 'Joo! Jooce! Onpolaelang! Mpolaye ke hwe ke ikhutše wene. Joo! Tšhuwana bahu joo!' Lentšu la monna le fele le kwalagala le re: 'Ke filo lahlāa kgomo tšešu! Kganthe ke fo nyala segafanyana - sehlōla, sa ngwanyana! Ke be ke re ke

motho - senthe e fo ba mogorompja(sic)!

Re ba kwele boramogolo ge ba thabile ba bolêla ka lebopêgô la tlhāgô ya monna le mosadi, ba re ga di ke di swana, le ge go sa agilwe kuwa gaye Mogokgomeng Tubatse. Morwa wa kgoši Thulare l e be e le monna wa mphathô wa Maswene(Madima); leina la gagwe ke Malekutu, e bile mogale yo a ilego a dikologa lefase le la Transefala ka marumo : a tšwile lesolo la moralêla gomme ditšhaba di tšame di loba(lotšha) ka go phemêla metse ya tšôna; eupja leina la gagwe la metlaee ya tlhômphô ba re ke Phenyane-phenya-banna ā fenywa ke basadi - Phenya Maswene o paletšwe ke basadi'.

Diômanêlwa tša banna le basadi ba bona ge di ka šalwa morago, metse e ka se agiwe; tšohle e ka ba tswalatswaletšo. Le ge mo molaodiši a oma gore basadi goba mosadi o paletše monna neng kaye?

2135

Molaetšo o mongwe wa borrawešu: ba re laile ba re 'mosadi ga a teiwa ka molamo, o teiwa ka kgati ya moretlwa go swana le mpja'.

Seëma sa basadi se re: 'Mpolaye ke ikhutše wene, o kwa ge ba re o mogajana, o tlo ntirang; Lefswegana tena!'

Le ge diômanêlwa di difata-malapa e le tše dintšhi, mohlo-mong e be tše:

- a) Boššetšana bja dibjana(dijelo) ka lapeng.
- b) Meapewô ya dijo tša ditôtwana.
- c) Mabjaalana a go sêgwa(segišwa) morooko le go leša sesehu.
- d) Maudi ka lapeng a go šitiša monna go êtêlwa ke bagwêra.
- e) Kgalemêlô ya bana ka sehlogo.
- f) Go rôbatša bana le tlala gomme dijo ka lapeng di le gôna le dilwanyana tša go se be ntlakô(tlhôkamohola).

Mosadi le yêna dikômanô le mogatšaaagwe di rotoge ka baka la boekgonaro gammôgô gammogo le bana ka mo lapeng, bjale phapang e be e kwale ka godingwana ga lefaô, gomme i kwiwe ke bagadiššong; bolahla re tšpô!

2136 Dikômanô leagong la Marota ke kgobošanô e kgolo, go sa fele go gopolwa lentsho(nthô) ya kgobogo ya go kwalagala ka 1956-1958, le ge nka etlhoiša(sic), mantsho(dintho) awo a sa rurugile go mong a wêna; le gôna mono Bogwêša a sa fele a epšnatša. A bônagetše Mohlaletse, molato e le nthatê re dire bootswa, bjalege nanang e tsoše go omana, ka go gweletšana ka mantšu a go hlapatšana; batho ba kgôrô ba be ba tsênê dilaong eupja e le monna le mosadi wa mogolwane - ba fošana ka melomo.

Mogologolo: monna wa mphathô wa Matuba a Lepôô a fele a re, ge nkare ke mang, nka itlhoiša ka gore ka moka go fihlêla ka mphathô wa Makwa a Lepôô e be e le koša ya bana ba bona; gomme le mminêlô wa ntshe o tsebile ke ba mphathô wa Phenyana Maswene a Lepôô.

Sešmataô sa kgoši Sekhukhune wa bobedi, o be a fele a bolêla keletšo a re: ge monna e le yo bohlae a re ge a fihla ka lapeng, a lemoga sefahlêgô sa mogatšaaagwe, gomme a hlôkômêla le go thaeletša dipolêlô, bjale a kwa e le tše di emerego ditšhulafatšo, a gomê ka santhago a ekêlê kgorong go banna a itulêlê.

Re kwele bomakgolo ba re: lesogana ga le gwerane le lapa, mogwêra wa lesogana(monna) ke kgorong ya banna; ge lesogana le atiša go dula ka lapeng, ba re o tlo tswadiša motlagadi: ke gore o tlo šitwa ke melaô le mekgwa ya mesepedišo ya melaô ya kgôrô.

Seema se sengwe sa bōna ba re: 'Tswalabanneng ga e farêlwê'. Go o dula ka mehla le banna, go phethagala taô e rego: 'Molodi(mmuludi) a hloka moditi molaô o tšeya ka tsêbê'. Sefofu se tseba dinônwane le go rêta maina ka go kwa ka ditsêbê, gomme go bjalo go masogana, bawo ba ratanago le kgôrôbanna; se hlokêgê kgôrô - ngwana a Phaahle! "T.M."

Ge monna a gônôwa gore mosadi wa gagwê o letšwe, ga a dire'ng?

Babinanoko, Marotaboteng, kgônônêlo ya monna godimo ga mogatšaaagwe ya gore o letšwe, kantle le go hwetša sebatana le sebatagadi ka segoleng(dilaong) mmôgô, ka mekgwa le melaô ya Sepedi, kgônônô e ke ke ya amogêlwa kgorong efe le efe; leaong la Babinanoko. Kgôrô efe le efe e ka amogêla molato wa pelaêlô, ge mosadi a imile kantle ga dilaô tša monna wa gagwe, gomme dipelaetšanô tše bjalo di kile tša sekišwa pele ka thopeng, ka ba leloko gomme ge phigišano e sa follêlêgê, "incompetent" e be gōna molato wo bjalo ka wōna o ka fetêlago go banna ba kgôrô.

Gomme ge banna ba kgôrô yewo ya ka tlase e paletšwe ke go dibola, mmelaedi o newa phata go e pega go kgôrôkgolo ya baêna-segalagala, a etilwe pele ke motsetamogolo wa kgôrô ya gabo.

Mokgwa wa Marota: therešo le mokgwa wa Marota ke bapipi-tletši go mekgwana magareng a dikgobošano tša monna le mosadi wa gagwe, ge ba tenane ka tša lapa ge kwešišanô e se gōna, phutlugo ya molato e fele e ba: 'Ga ke sa mo rata mosadi yo ga tšeyê bana le dikgomo', gomme go bonagale gore ke kgale

letsobe le sa swê. Mosadi wa Marota ofe le ofe, ge eba o theššane le monna ka bohlotlôlô goba lohledišanô, ge a epone kgwedi e mo tshetše, o tsebiša monna gore tseba nna ga ke fêla; monna o tlo lemoga gomme a hlôkômêla le go bala mabaka elegore o ile a mmutšhiša gore naa o thiššhitše ke mang. Ge phetolo e ka re ke Bokgobêlô goba Kgokong, ge mohlomong batswadi ba se gôna, o tlo tsebiša bafepi gore yo morwedi wa lena o re ke thitšhitšwe ke mokgômana Kgokong. Batswadi ba tlo re go Bauba: re kwele ngwana' Phaahle a Ngwatô, ga di gatwê ke wene; lešata ga se leagô.

Ge monna a ile mašêtô a mateletšana, go swana le mehleng ya kgale, ge mediêgô e be e le masolo a diphôôfôlô, supja mohlaang monna a gôrôgago tumedišo ya bobedi, go monna ke go mmegêla bošaedi bja gagwe ka mo lapeng. 'Motšwa-leêtô ga a hlôkê sebelaêla' - go itšano mogologolo wa Tubatse. Ga se mengwaga e mentšhi ye fetilego, ge banna ba Madiša le Makwa, ba be ba anêga mekgwa ya Babinanoko le maboyi a tlhompolla se-gagabobona. Mokgômana Mokiri Malekutu Thulare ka ngwaga wa 1894, a hlanogêlwe ke mosadi, e le ka baka la mpherefere wa Maune le Mokatêla. Ge e ka be e se ka baka la ge lešika le kgaoga tlhômasetšong, e be e tlo ba engwe ya dikgobogo go bohle bana ba Thulare. Gomme ka gore e be e le kgobošanô ya Marota ka bophara, ka marumô - mehleng yeno, e fo ba ya masogana ga ba bonwa ba tšwêlêla le methepa gomme tšeano le tlhalogêlanô efogoba tša bona bobedi.

1041

K34/120

9

2139

Kgaoganyō 819

Ntwa e thōma bjang ya batho go bolayana ka marumō?

Borrawešu ba ba re laodišetša dintwa tša bogologolo mehleng ya borakgolo, le tša mehla ya bōna le mabogale a banna ditlhabanong, le bawo e lego mafšwēga; le ge go thupiwa batho banna le basadi, e fo goba ba gapiwago ka lehlare: kakudukudu basadi, go etša dihuswane eupja e le masetlapelo go thupja; masetlapelo a magolo. Go swane le mehleng ga tlišelō ya batho ba tšo palēlwa, gomme manaba a lena ba le rakediša go etša ge bašimane ba dibiša dinonyana ka sepēkwa(hawk). Moo ba bangwe ibilego ba gakwē ke mongatēlō wa senna; ntwā ya marumo e pele le morago. Molaetša wa borrawešu ba re ntwā e hlōlwa ke dipe-laetšano tše:

A). Mahufa a go hufafēlana batho.

B). Megabaru ga yo mongwe a ija, gomme a eketlele gomme setšhaba sa gagwe se na le tshwarō e botse ka mahumo a sōna.

C). Mekgwana ya go bakišana naga, ka baka la mellwane ya temēlō le mahwiti a diruiwa - phulo; bjalo bommamoneanyi ba hwetše thōbana ya go tsēna ka gare ga ferehla kgoši; ka go mmotša tšewo baMalapane ba mo gobošago ka gōna. Bjalo ge, tšollo ya madi e ya rephiwa, Malapane o wa thunthanywa.

2140

Nyatšanō ya bophōškgō e tsoša ntwā le bohvirihwiri bja dihlōtlōlō, erego mohlaang wola ge lethari la ga Phaahlamohlaka la go gana le marago a gagwē, a botše Thulare a re ba be ba go roga, kganthe efoba mahufa a go palēlwa ke bohlotlōlō.

D). Dintwa tše dingwe di hlōlēga ka mereba le marumulane, a mangwe ga a rotoge ka dikwērō le dikgobošo bja dimelo gomme phefēlō(sic) e gatsediše Marota; bjalo ntwā e diragatšwe - selete sa Babinakwenā se thunkanywe marupi go šale go lla

mongao le phukubjwe. Bjalo mofenyi e be yêna mong wa pušo godimo ga mofenywa; gomme ka molaš wa Sepedi, rena Marota selete se fentšwego se rwele ditšhidi, se tlo lōba sa dumediša ka kgomo ka ngwaga o mongwe le o mongwe; le ge a ntšha kōma, o begēla kgōrōkgolo ka kgomo gomme molaš wa Thualre: Bapedi ga ba amoge setšhaba sewo naga bona, e tlo dula ka mellwane le peakanyo ya mašemo a sebona, ka mokgwa wa pušo ya mofenywa; ditshwanēlō tše dingwe e ka fo ba mafata a dialogane eupja e sego ka mehlaa. Ditlhakafatša(sic) khutšo mehleng ya bagologolo ba lekhwi la Afrika-Borwa, e be tšōna tše nne tše - A.B.C.D.

A banna ba bitšwa go ya ntweng goba go fo ya ba ratago?

Mošate, o tsokametše(tsokamile) putšhišo ya pušo ya Marota, ge monna ofe le ofe ā ka itirēla boethatēlō, pušo ya bogošī e be e ka se kgōnagale, dikgošī le molaš e ka se be gōna; bawo ba go bo tswalēlwa le bawa ba adimilwego(baswaredi). Seēma sa borakgolokhōkhu se re: 'Hlare sa mušī ke go o širogela'.

Mohlaang woo phalafala e kgeritlēla difokeng kuwa kgōrōkgolo, ya dibōba tša mohlaka! Monna wa mphathō wa Sepitlamangana a huryēla ka santhago a re: 'Ga ke rate go ya tlhabanong'. 'Aowa Phōgōlō a Dimo! Bokaone ke go pšhwēgēla lekgēswa ka maditēla 'Kaka'o(sic)', go na le gore go kwale polēlō ya ga ke rate'. Hleng kantie ga kgobogo efoba go fata lehu makgwahleng (mauding); mola rena Marota moēnō wa rena re re: 'Ga re ile go

hwa, re ila go fenywa!' Lōna lewo letšatši ge marumō a fokwa,
go bitšwa ka go hlahlamana ka mephathō; melaetša šibaa:-

- (1) Madima ā kgošana Malekutu Thulare Sekhukhune.
- (2) Makwa ā kgošana Morwamotšhe Sekhukhune Morwamotšhe.
- (3) Magasa ā kgošana Motodi " "

Ke masogana-thabeng, ke gore ba štšlêla pele, e tlo re ye
mephathō e latêlêle ka nthago:

- (1) Mabjana ā kgošana Sekwati Sekhukhune Morwamotšhe.
- (2) Mangana " " Thulare " "
- (3) Makgola " " Kgagudi Morwamotšhe Sekhukhune.

Ye mephathō e bitšwa banna - ke gore dikōnkōnō tša tľhabanō.
Ga e le mphathō wa Matuba le Mankwe bōna ba bitšwa bakgalabje
gomme ge e re ge mephathō ye ga e tšo paatlwa(palêlwa) e be
bona na rego le etliša kaye masogana a dišpe! Bašaa ke bagwera
ba lena!

A leina le a releliwa, ga e be e le ka baka lang?

Molaetšo: mokgwa wa go rêêla maina a bogolo ka Sepedi, ke
wo mongwe wa monyanya, wa moloko le metswalo wa go tsoša maina
a bawo ba robetšego dilaong go ba hwilego mengwagangwaga e
fetilego; le bawo ba sa phelago. Borrawešu le bommawešu re
ba kwele ge ba re tlhathollêla mokgwa wa maina ka molaō wa bōna
- Marota Babinanoko, leina goba maina; motho mang le mang goba
motswadi ofe le ofe ga go thakelwe ngwana wa bona leina, aowa!2
Leina ke serephiwa ka thopeng ka peakanyō ya lešika, ka leloko
le ditebanyō e sego go ekgêthêla; leina le a kgopêlwa ge thari
e hlaeditše, goba mokgōmana Morewane a rata ge mokgōmana

Segwarihle a na le ngwana wa mošimane a mo kgopêlêla gore mogwahle Bhaahle ā Bauba yo morwago nthêêlê. Gomme ge kwanô e phethagetše, ngwana a rêêlwê Ramaube. Go relellwa leina ke phošo ibile ga go kgônagale, ge motho a retše ngwana wa gagwe leina lewo le sa lebanago ka gabo, ke ke baka lewo ba leloko ba kopanago pele, ga thêêlô gomme go gakollane - mekgwa ya tlhômôganyô ya maina ka tshwanêlô, le mokgwa wa molaô wa Babina-noko. Go boifa bophoši goba megabaru borrawešu ba be ba re ge go tlilo rêêlwa maina go be mmôgô, ka dipegêlô le ditebogo go badimo; diphapanô le bonganga le dipelaetšanô di fedišwa di sa nyakêgê. Ka mokgwa woo bjalo, go tsomêgê bothakga fêla, ge eba phôšô e ka diragatšwa, gomme mong wa leina a sa rate, a dira mokgwa wa tlhomphollo go lapa lewo ā re o relellwa (relella) leina labo: thello ye e ke ke ya kgonagala go išwa kgorong, ka gore moreedi o tshetše mollwane, kgôrô ga e kgônagatše go êmêlêla manganga a boethakêlêlô maineng awo a sa lebanago lapa goba leloko.

Mang le mang yo e lego mminanoko o na le tsebô le tlhaologanyô gore ge motho a rêêla maina aa: Thulare, Sekwati, Sekhukhune, Mampuru goba Legadimane le a mangwe, le barwa ba bona ba rêêla ka tebanyô, e sego ka megabaru le manganga a go aroša ba bangwe molaong.

Mokgômana Sehope Sekhukhune Morwamotšhe o retše morwaye gore ke Legadimane ka gore mmago mogatšaaagwe ke mothepa wa Magadimane. Mmago Sehope ke wa kgôrô ya Tladi(Photo) ke mminatau. Phôšô ye ya befediša mohumagadi Mamasegare Nkwane Masenyetse Phaša. Mohumagadi yo ke kgaitšedi ya mokgômana Legadimane Morwamotšhe Sekhukhune.

Mokgwa le molaô wa Sepedi, mna. Sebope Sekhukhune o senyetše(sic) gomme tshenyô le manganga a gagwê a kgalwa ke bohle Babinanoko. Ka baka lewo mabothata a nyatšhiwa ke badimo: le ge mellotima Mamasegare (Tekanang) a homotše o tlo begela mang, kgoši Sekhukhune II le Manyaku (Leganabatho) ba ethôbaletše badimong gayeyana Mohlaletse - thitong ya Lepôô.

Naa kgôrô ya Mathibeng e phatlogile kaye?

Kgôrô e kgolwanyana ya Mathibeng mo 'Geluks Location, Sekhukhuneland', ke ya kgošana Moepadira a morwa wa mokgoma Monampane Mampuru. Kgošana Moepadira a o agile fa Marolo kgaufsi le kgošana Matšhupe Tshwane Maila mo thitong ya dithabana tša Magaraagareng.

Tiragalô: Mathiba ke leina la mphathô wa Magadimane¹⁾ wa go bolotšwa ke mokgôma Mampuru Morwamotšhe. Mokgôma yo ke morwarrago kgoši Thulare wa pele. Taodišo e re botša gore Lethibe ke yo mongwe wa barwa ba mokgôma Mampuru gomme yo morwaye mphathô wa gagwe wa râêlwa Mathiba gomme bjalo kgôrô ya gagwe ya bitšwa ka Mathibeng.

Mokgômana (kgošana) Moepadira a o nyetše mellotima Pelepele morwedi wa mokgomana Kgwerane Sekwati Thulare. Mositsana yo ke wa mphathô wa Maputla a Mpetšêê morwedi wa kgoši Sekhukhune II, kgaitšedi tša gagwe ke Thulare le Morwamotšhe. Mokgômana Moepadira a Monampane Mampuru ke monna yo a se nago ditshêlê, mehleng ya pušo ya Sekhukhune II le moswaredi Morwamotšhe - 1921-1965.

1) Ke ba Magakala : kgôrô ya kgoši Legadimane Mampuru wa Thulare I.

1041

K34/120

14

2145

Kgaoganyo 823

A kgoši e mpsha e ka bewa ye pele e sa phela?

Kgoši e mpsha ya bewa, engwe e sa buša, re kwele bakgalabje ba re kgoši ya(sic) engwe e a dula le ge borrawešu ba nyamišitšwe ke ngwanamogolo wa bona; ga se ra ke re ekwa e ka tlošwa gwa bewa monyanana goba morwarraagwê Phaswa'a Marutla a Tšate.

Borrawešu ba be ba re kgoši le ge e ka ba segôlê ka ganong, go dikahlolo tša kgôrô, ge a re o etša melomo ya banna gomme a fo aroga, le ge go le bjalo go fo homolwa gomme banna ba fo inamêla fase. Ga e le go tlošwa gwa bewa sethakga, aowa, e ka se be mokgwa le molaô wa Sepedi. Motho yo a ka tlošwago ke ge a be e le moswaredi, ge a sa swarêla gabotse o wa kgorometšwa, eupja ge e be e le sethakga go swana le bakgômana baa: Kgobalale Sekhukhune Sekwati le Ramokgobeng M. Serôka.

Bakgôma le bakgômana le setšhaba ba retiwa pôtêgô le boitshwarô bja bobjanabjakgoši; ge mohlomongwe morwa wa kgoši a fegafegêla sedulo sa tatagwe, mokgwa woo o ka ferekanya setšhaba kgônôndô ya molwaudutšhi.

Molatomogolo wo tsebjago gomme wa aroganya setšhaba, ke ge kgoši e le ya megabaru dijong gomme a gana go nyala mosadi wa setšhaba, gôna ka molaô wa Sepedi e tlo ba di bonwa ke yêna, o tlo šala a swere booya(wool) hlôôlô e tšhabile.

2146

Ge kgoši e gana ganigani go nyala mellotima, ke tshenyêgô ya leagô lewo, bjale hlame le mogolodi ba tlo thaogana mogohla, kgoši empsha e ka tsokama sedulo ka phethagalô ya karoganô ya motse; ngaka ya bolwetšhi bjo e fo ba mohumagadi wa matiakathoka a setšhaba ke moka.

Ge re thaeditše mehlamulo ya borrawešu, kgoši Thulare I

a na a bona tše tlaago go tlo pherekanya motse wa Marota, a re a sa phela a nyalêla morwaye Sekwati l mohumagadi Thorome-tšane l morwedi wa mokgômana Letsiri wa kgôrô ya Mallêga; mo-sitsana yo a ba a bêlêga lesogana a bolotšwa, ke yêna Sepitla-mangana ka nnoši gomme mphathô wa rêêlwa Matuba a Mogokgomeng - Tubatse. Naa Mojalodi morwa wa Phethedi e be e le ka baka la'ng e sa be hlôgô ya mphathô wo wa Matuba?

Seêma sa mogologolo se re: 'Pôôpedi ga di gôtlê šakeng letsee'. Ke ge kgošana Mampuru Sekwati Thulare a tlo phatloga le seripa sa Marota, a ephatêla bja gagwe bogošî e le ka baka la tsebô gore mmagwe Lekgala ke mosadi wa Phenyana Maswene - Malekutu Thulare. Gomme kgôrô ya Marota ya se hwetše kgônagalô ka gore mosadi a se a nyalwa ka kgomo tša setšhaba; ka baka lewo le ge go be go išitšwe pôô Magakala go Magadimana, molaô wa Sepedi o ka se kgônagatšwe tlhanolô go fihlêla le mehleng yeno - ke mogologolo.

A wa ditšhaba e ka sethô sa Marota ka botlalô?

Putšhišo ye, borakgolokhukhu ba e bone kgwedi mahubeng, gore motho ke motho ka yo mongwe, kgošî le yôna ke kgošî ka batho. Borrawešu ge ba be ba laodiša tlhôsô ya leagô, e be e le ka ditšhaba tše dingwe bawo e bego e le bafaladi.

Motse wo wa Marota, ga se wa agwa ke babinanoko fêla, aowa, o fahletše ke ba ditšhaba gomme ka mokgwa wo bjalo, mang le mang wa boitshwarô bjo bobotše gaa petagane go ba sethô sa Marota.

Mengwageng (1910) yela e fetilego e be e re ge borrawešu ba bone ngwana wa swikiri, ba fele ba re afa re tlo kgōna banenyana baa; ba re gogogēla mefoko ka mo mabenkeleng ba rengi Hleng mefokwana ye ya bōna e ronana le ba bangwe, ka se fōrwē leetse ba ka se beanywe, ga le bona methepana ye e diraang; a ke gona go senyega ga naga!

Gomme ge e le motse wa Marota ba be ba sa hwetšwe , Makapanare(bastard) a bōnwa metseng ye ka bohlabêlatšatši bja Leolo le kuwa Mašišing(Lydenburg).

Bakgalabje ba tia nxa ba re Rabatome a sewê! Naga i tlilo senyêga swikiri yee; ke sefu sa go tanya basadi le methepa! Mehlang yeno go lebogiwa mmušo woo, ga o akgofile go bōna tshenyêgō ye, e bego e ukametše dinaga tša mono Bopedi - Lebowa; gomme o hlakodišitše.

Le ge borrawešu ba be ba se na tsebō ya thuto ya mangwalō, eupja mphō ya tlhagō ba be ba tawetšwe nayo, ka moka diēma tša bona di kwana kudu le ditsebō tša ba mangwalō bawo ba bilego gōna mehlang ya bogologolo bja kuwa boswaneng ge matlapa a sa kgiwa morōgō: ke gore ge ditšhaba (di) phatlalala goba di thāsana le meboto le dithaba, ga go phethagala seēma sa bona se rego go ya ka magōrō ga se go tšwana(lahlaha).

Moithuti wa Thamaga ya Mabjana ye, ge o ka itiša le ba dikgōrō tša Babinanoko, goba le go tsēna diferong tša bōna, o tlo hwetša gore go na le basadi ba bina tša: phiri, tau, kgomo, tlou, phuthi, kgaala, kgaga le phiša le kḡabo - tudu le tšhwene. Se ke molaetša wo mogolo go wene ge kgošikgolo a tlo rêtwa gore ke Maphutha-ditšhaba morwa wa Thagaetala Mohube ā Seopela.

Marota a hloile kgethologanyō yeo mmolēlō wa Maisimane ba rego ke 'segregation'; gapegape lemoga gore leina le: Morōwane, ke 'ina la ga Maepa, le tlile ka mothepa Nganakgau(sic) mmago Nkwemasogana, mothepa ke Selobamarumō leina morēna ka Serota ke Ramaube, gomme se se laetša gore rena Marota re ba seratabatho(tandabantu). Se ratwago ke Marota, ke monna wa go tseba ditaba makgotleng, le motho ofe le ofe yo a ratago kagišanō le rena; re hloile bohvirihwiri, re tsoma leagō fēla - go itšano mogologolo wa Madiša.

Ke'ng se gopolwago ka tša tlhāgō ya tša leratadimeng?

Hlōgōputšhišo ye ke kōnōkōnō ibile ke kgoparara go batho bawo ba sego ba ke ba ukamēla le go ithēkga ka direpodī tša mojakō wa sekolo sa thuto ya malētērē.

Ke phedile le banna ba mphathō wa Madikwa a kgošana goba hlogomphathō (chieftain) Kgoloko Sekwati Thulare le ka moka ba mephathō ye hlatlamago owe, eupja ke hlokile monna yo a ka mpha seetšanyana ya(sic) tša leratadima(firmament) go thōma ka ngwaga wa 1904 go fāhlēla 1944. Ka moka e be e fo ba dinane-tšane ke mello e goditšwe dibešong kuwa godimo; tlhōkōmēlō e kgolo ya bōna e le ngwedi fēla, ba na le tsebjana ya: lebalana, sekgetlo, e tleetše, e dula matlapa le e binēla tšhwene. Le phifalo ya ngwedi ga e le bohloa gore kgoši engwe e kgolo e tlo hwa go etša kgoši Thulare I ka 1824.

Naledi go hlokometšwe Mahlapholane le dithutlwa. Phifalo ya letšatši e le mohloa wa go tlo diragatša tshenyēgō ya lefase;

Bapedi ba bogologolo ba be ba se na tsebo ka tša leratadimeng gomme ibile ba fulere. Naledi(comet) ka 1910, ba be ba re ke mohlolo wa leratadimeng re kile ra kwa borrawešu ba e bolêla ga go tsibjwe selo ka yōna. Marota tša leratadima phetogo ya tšona ke mehlolo.

Go gopolwang ka ga pula le tlhāgō ya yōna?

Ge e ka be kuwa bohunamatolo tša ^{morago} ~~mo~~di salwa morago ke mogolo wa ntshe, borrawešu ba gapišitšwe lesufi kudu, ba kgologile gore batho ba gona ba tsebago monešō wa pula; re ba bone boKubjadi a Hlabirwa - Thorometšane a Masoka a Tšate ge dikêkê di gelêlêlwa meetse ka mathumaša. Moletamofoka a kgapa dikudumela, tonakgolo Kōmane Sekwati Thulare le banna ba gabo go munwamunwa gore a e ka ba pheko e fe goba phōfōtswana goba nonyana efe e ka swarwago go tlo hlabolla pitša tšee? Aowā, gohlwakamoswane ge letšatši le sešo la hlabo dithabeng masogana lesolong la pheko ya pula gomme go be bjalo. E tlo re pheko yeo(yewo) e boletšwego ke dikgagara - komi goba kgāka ke tšona dilewa ke dikêkê tše; ke yona phorimahlōng.

Go furiwa ke mangakapula, bompholotšane bomajakaleleme-bothitêlwana ā lehaanō, ke kgole mo re tšwago Marota. Ge kōmêlêlō e gaketše, go tšuwe lesolo la dibeela, e re ge go ^{sa} rōthwê leru, e be gōna go gopolwago lebitleng la mohu Modimotsana wa noka ya Tubatse goo lōba ka namane e ntsho ye senago majana ya pholwana.

1041

K34/120

19

2151

Ka mabaka a mang, dikgagara di re seloba go tsomêga nku ye phirwa - ke gore kgapa e ntsho e senago mmajana goba lengala-tsepa. Menyagana e fetilego go be go gëlêlwa meetse ke ka moka basadi le mathari, a tšhollêlwa mabitleng ā mellotima le godimo go la kgoši Sekhukhune wa bobedi le la morwaye Thulare ll. Le ge go le bjalo, ke gôna kômêlêlô ya naga e lego bothatathata, rena ba mehleng yeno re hlomologa tšohle tšewo borrawešu ba di tlogêtsêgo, gomme tsebo ya thuto ya kgonthenthe e amerwe dihlogong tša rena ka gore re na le diipone tša mākgonthe.

Gomme le ge go le bjalo, borrawešu ba be ba tseba dikga tša ngwaga, efore ka baka la go gakanêga ka mabothata a maphêlô a bona mmôgô le setšhaba sa bona, bjalo magôši a kgelogêla go bo-tlišang-re-ije; ke tlo ja ka moswane e feta molomo!

Tlhaologanyô le tsebo e phethegêilego di gona go ditšhaba ka moka tša lefase gore badimo ba gôna, gomme ke bathomoya, eupja ga ba kgônê go gapa goba go dira maru go fokêla meetse lefaseng; batho ba sanago le kgopolo ya go lopa badimê mabapi le pula, ba fo sona(sic) le monna wa bogologolo a go beša lekgeswa mollong a sešu a bolaya phuthi.

2152

Mehleng ya kgoši Sekhukhune ll, ka boyêna e be e re ge bakgôma le bakgômana go kgobakanwe, a re: 'Ee ke ya lekwa gomme lena le kafo dira ka mokgwa woo lena le tsebago ka gôna; ka gore mong wa tsebô yewo, mmame - Lesoka - ga a sa le gôna mo go rena'. Poifô ye e hlathollêga gore kgoši yo, o bôna gore ge a ka gana ka maatla a bogoši, a ka tsoša phapang makgateng a gagwê le setšhaba. Ke ka baka lewo tša mediro ya dikômêlêlô a bego a di neetše matsogong a morwarra'gwe Phaswa Marutla (Leseilane goba Phaswane).

Borrawešu ka molalatladi, o be o gopolêlwa gore ke dibešo

tše ntšhi, gomme ga e le legadima ba re ke mollo gomme (o) sepela ka tladimothwana, le gore ke nonyana e sepelago le maru: ba re ke yōna (e) tiyago le go pharoganya maswaka(mafsaka) le mehlare, ga e le ye bēthago batho le go tshuma nyakō, ba re ke yēna tladimothwana, o thadile mmele ka motāga le letsoku; go swantšha mebala ya magadime go'me(gomme) e le yōna tumēlō ya bona e kgolo.

Ke ka baka lewo go na lego dipheko tša go thibēla magadima le tša go tanya botladimothwana le tša baloyi; gomme ka moka dikgōnōnō tše ke thutōkgolo ya dingakabaloyi: ka gore batho bohle go boifiwa lehu, banna le basadi, ge motho a sa dirēlwē diphekwana lapeng goba kgōrwaneng ya gagwē, o gopolēlwa botlaēla goba mopherikane tihāgong; lapana la gagwe ke la mošēmanyana. Bjalege, nyatšō ya bošēmanyana, mogatšago ga a go seme selo; ga se wa ngatēla go swana le banna ka moka ba motse.

Ke kae mo go sa kwiwago badimo Mohlaletse?

Putšhišo ye ge e re Mohlaletse, ga e re motse wo wa leagō la Marota, aowā. Go gōna dithabana tše pedi fa Lokasaneng ya Mohlaletse, engwe e tsebja ka leinana le: Mogomintlhana, engwe le Thabanaswana. Ye Mogomintlhana e magareng a Thabatšwereng le Ntsweletšhwene ya go ukamēla motse wa ga Lebeea, goba Serōka - madulo a bogologolo a Babinatlou mokgōmana Dinko Seroka a go bolawa lehu le sehlogo ka mpherefere wa 1894 wa Mokatēla le Maune: Dinko a tšhabetše ka leweng, Maburu a laēla masogana a

Maune a rwalêla dikgong, tša kgatêlwa ka leweng go kgôtle ka mojakwana; a bešeletšwa mollo a ba a hwela ka leweng la dihêêlê go fihlêla le mehleng yena.

Mogomintlhana ke thabana engwê ya go boifiša , ke bodula-badimo, naga e sa bifile ka mehlare, mosegare wa sekgalêla, kgauswi le yôna ge re dišitše, go be go boifiwa kudu. Thabana ye letlapa le(sic) yôna ke le bitšwago Mamelamelane(magnet stone); lona le amoga motho ge a swere tšhipi efe le efe.

2154

Mellwane ya kgale ya go dirwa ka ngwaga wa 1905 ya Geluks Location, e rathatha godimo ga yôna go tloga Madibong(D. Annex) go fihla ga Sešepê Maswiakgomo godimo Leolo go nagana e bitšwa ka Sekgowa 'Brakfontein'(Thabanaswana e tlase mafelelong a temêlô ya Botšeakganyana, ge o fetile tšhemokgolo ya Marota e bitšwago moota/bothokgo. Thabana e na le madulo a badimo. Ka ngwaga wa 1903, ge re dula merakeng ya diruiwa gomme mo khwiting ya Lepellane e sa le dithokgwa go be (go) boifiša go namêla godimo ga leraakô le la yôna ka baka la bôna badimo. E be e tšhabêga go le motwana wa Sefalaola. Diphetogo tša mehlaa di tlile ka mekgwa ya tšôna, naa e ka ba mang, yo a kago re badimo ga ba gôna? E be e tlo re ka mosegare wa sekgalêla, a išiwa dibakeng tšewo badimo ba bolotšago dikomana tša mathumaša a badimotsêlê, a tekwêla ka ditsêbê.

Ditaba ka badimo re di anegetšwe gomme morago ga fawo, ka ngwaga ye, 1894-1940, re di kwêlê, ka ngwaga wa 1903 re ba bone ka mahlo ge kgoši Sekwati 1 a khuduga Phiring ga Masemola a khudugêla ka gaye Thaba-Mosêgô - re di kwele ibile re di bone.

1041
2155

Kgaoganyo 828

K34/120

22

Seema se: 'Madupana a kgarana' ke goreng?

Borrawešu ba re hlatholletše seema ke(sic) medu ya sōna gore ke'ng, le gore bohloko bja sōna, mababedi a sōna a ope bjang!

'Madupana a kgarana'. Seema se, ke mmolēlō wa banna le basadi, ga se poledišana(sic) ya batho ba lego ka tlase ga nywaga e masomepedihlano; ke ya batho ba ukametše moedi wa bonna le basadi. Re ba kwele ge ba efa tlhathollo gore ke therešo seema se, se ronana kudu go ahlamiwa ke ngwana wa lesogana goba mositsanyana; tlhathollo le phetolo ya sōna, ke gore 'go dupana ka maragong'.

Borrawešu ge ba hlamula ka seema se, ke ge e le tladi e tšwago lerung, ba sa fo bolēla metlaee, e le sewo (se) kwiwago gomme se bonwago ka mahlo ka malapeng go baagišane; ge go tsugile mpherefere le mahlōyana - bana ba lapa goba kgōrō ba abagana dikago tša mafao le mafata a kgōfō ya tatago bona goba makgolwabona. Bjalege, seema se se phethagale, ge baratani ba emelane ka marumo, banna le basadi go kगतlanwa ka motswiri; go hubaletšane mahlō - tšela(tšeela) tša go latswana megwētš di thupilwe ke mmamoratwe wa mašaedi.

2156 Go etša mohlantse wola mosadi wa mphathō wa Mangana a kgošana Phathudi Morwamotšhe Sekhukhune ge kgošana Morwamotšhe le seantlo Mankopodi Thulare ba swerwe ba nameditšwe sefatatsela, ba išwa tahlontse(exile) kuwa Cala - Thoseng; morwedi wa mokgōmana Tsēkē Morōwane Sekwati Thulare a tšwaa ka seferō, a hlaba mokgolokwane a re: 'Nabo gae! Bašimane ba monwana wa booya!'(1958).

Bagaditšong ga ba lešitše tšhwelē magareng a banna goba monna le mamoratwa, ba kwēra ka sōna seema se 'Madupana a kgarana'.

Kgoši goba kgošana ge ba hlanogêlane, meruswane e sa hlwe e tshola mafata goba diphawô, ba gegewa ka sôna seêma se sa boraga-bo-fetša-motho bjoo. Ge borrawešu ba swantšha ditiragalô tša motse wa Marota, go tloga gaye Mogokgomeng - Tubatse, go thêma ka ditirô tša kgoši Thulare I le Sekhukhune I le 'chieftain' Morwamotšhe Sekhukhune, leagô la Marota le phethagatša diphatloganô; naa molato ke'ng? Ge bakgalabje ba mephatô e fetilego kgâle ba be ba fele ba re tše ka moka ka mabapi le bogoši bja Marota, di dirwa ka bompholotšane ba rego kgoši ga e fo faa yêna a nnoši. Ba re aa le lebala mokošmana Mamatahiri Makgata a bilego a lôba kgoši Sekwati I kgomo, taba e fo ba gore a thabišane naye go fetiša ka moka bakgôma le bakgômana ba leago la motse wa Marota ka gôna ka mo Ntswaneng - 1852.

2157

Ge basadi ba motlalo goba motolo, ge yo mongwe a hlalane goba monna wa bona a dirile mosadi yewo mamonyadiwa, ba gobošwa ka seêma se 'Madupana a kgarana!'

Le ge tlhalanô e senyega, e le monna a nkgago goba mosadi a nkgago, seêma se e fele nke ke sôna selêpê. Tlhanogêlano engwe le engwe ge kgôrôbanna e orologa tshekišano ya monna le mosadi, seêma se fele se nyamiša ka go kwerwa ke bagaditšong bolahlaretôpê!

Mokgomana Moepadira' o lahlile mosadi le baana le matiakathôka, mokgomana Ntobeng Direng Phala a tôpa, gwa phethagala seêma sa monna wa Morôka wa ga Sekôrôro se rego: 'Mabose ga a kwelane'.

Molaetša wo mongwê ka seêma se, ka ngwaga wa 1958, ge go tsugile mpherefišana wo wa motse wa Mohlaletse, baaroši ba dikônônô ba rego bôna ba tseba Sekgowa, ba lahlile Marota gomme

ba gopolêla botlatleng; ba re boipušo e tlo ba go bapala.
 Bjalo matšatšing ano boipušo goba pušo ya kakaretšo ya ditšhaba
 e tšweletše matla le boekago bja magoši le ditšhaba tša bona
 mo Afrika-Borwa, mola Marota a Mohlaletse ba lahlahlisitšwe
 ibile ba dirile bošaedi bja tlohkasephemo. Le ge kgošigadi
 Mankopodi Thulare a re o kgoparetša ka leina la Sekhukhune,
 melete e šibašibele ke yêna ka noši, gomme magoši le magošana
 ale a go a fora, ga se aa forolla a re gonya-go-eme; gomme a
 ba rapêla ka boikokobetšo.

Kgaoganyo 829
 (Seripa 1).

A bongaka bja Sesotho ke mehuta e mekae?

Phetolo mabapi le hlôgôputšhišo ye, ga e le bongako(sic)
 bo botee, eupja go fapanwô(sic) ka mekgwa ya medirêla le mekgwa
 ya go rutwa: ba bangwe ba rutwa ke borragobona, ba bangwe ba fiwa
 ke badimo goba bahu borakgolo ba bona - go rialo monna wa mangaka
 a fano Bogwaša bja Phakana 'a Dimo.

Ge mánna wa ngaka mohlomong a na le barwa goba morwa, yo
 mongwe a ba le pelotheri gomme a romêga, rraagwê a thômê go mo
 hlôkômêla le temogo gore ngwana yoo o romêga gabotse ga a gan'o
 rongwa. Monnamogolo o hlôkômêla ka gore ba bangwe dipelo tša
 bôna di lebala metla'ng ya mehlare le mehlašana. Bjalo ngwana
 yo bjalo a ka rutwa bongaka bjo bjaka, ka gôna motswadi a hloko-
 mologe ba senago kgopolo ya go swarêlêla dika le mehuta ya dime-
 lanageng; bjalo rrago ngwana go bana e be bona ba felwego mpho
 ya go ba dingwaka(sic). A thumiše ka go ruta ngwana yewo(yeo)
 ditaola ka tlhathollêlô ya mawa'a kgagara tše nne, bjale ge aa

hlaologantšee, go hlabiwe kgoogo gomme nama ya yōna morutwana
o tlo hlahuna namana engwe le yengwe ka ganong gammōgō le kgaga-
rana, gomme a gomeya a fele a etshwa kgagarana, gomme a metša
namana tše go fihlêla ge setopana sa kgogo se fêlêlêla ka
dimpeng; morutiši a re agaa! Sepela ka nokeng o fihle o nwe
meetse o tlatšê mpa ye ya gago, e tlo re ge o tladitše, o thōma
go tlabjatlajja ke dibete gomme o hlātšê(vomit).

Bjalege, ngwana goba moithuti o tlo diragatša taêlō le
mathatana awo ka moka gomme a bowêla go morutiši goba morutintšhi
wa gagwê.

Ge a fihlile, o tlo hwetša dikgagara di tšholotšwe phateng
(mokgopana), bjano morutintšhi a re mpotše ke lewaa lefe le?
Morutwana a re ke legwame, bjalo ge e le lōna, morutiši a re ,
ngwanaka goba mosate, feta le mosela'a thutlwa ya gago šewe!

Ge e le bongaka bja go fiwa ke badimo, bona ba tlaa go
wene bošego ka dilōrō gomme a lōrē a bolêla nabo ibile ā ba
tseba gore ke bomang; mogongwe ba go fe kgagara - e be e le
gore bongaka bja gago e tloba ka dikgagara(lots), mohlomong o
fiwe mudu wa mogapakgomo: e be molaetšo o tlo tseba dikalafō
le dipōfêlō tša methepa go šegeletša boopa bathong, gomme wōna
mangaka ā ga'a tlogêlane le mekgwa ya dihlegêrê tša digafišo
matšwa; baa bangwe ke babušeletšhi ba wōna le babušulodi ba
matšwaa eupja bona ba fata lehu makgwahleng(mauding).

Go ithuta bongaka, motho mang le mang, a ka fo rutwa ke
motho ofe le ofe, yo o nalego kganyogo ya mohola wa bjona, ka
gore barutiši ba bongaka ga ba re 'bolaya ngwana wa gago goba
mosadi wa gago, aowa! Bjona o ithuta, gomme ge o phasitše o
lefa(lefišwa) kgomo, yōna ke ka mekgwa ya melaš ya Sesotho sa

2160 mono Lebowa ka tlh^hagô; ga e le tša mehleng yeno, ke tša mehla ya 'ke tlo ja ka moswane, e phošiša molomo.

Morutiwana wa bongaka: o sebêlwa kgologolotaba, bjale ka ge mogologolo wa bogologolo mehleng yelaa ya bogologolo a re: 'Taba re bolabola kgororwana gomme ga e le khupamarama re hwa nayo'.

Neng le neng ge o bowa bongaka, o fele o betoga o patile ka lehwafa, goba o šikere lehopeng goba o khuparetše ka seatla, goba o mumile ka dithama; o tle o lebatša modingwana wo wa gago neng le neng ; o se ke wa ja wa apara wa tšwara wa fularêla motho yo wa batho: ke motho wa batho le badimo ba Mmalebêkô.

Mehuta: mehutana ya bongaka mehleng yeno e atile kudu gomme go fihlêla le ba dilete tše fapanego kudu, go swana le wôna malwetšhi le maloyi ka mehutana e mentšhi, gomme tšona ba di bušolla ka mekgwa ya botsibi yo(sic) ba rutanago.

Pitimetšo: Go fokodiša mekgwana ya mangakabaloyi, le ge e tla tšeya lebaka go ba sa tsebego, kholofelo go tšohle efoba thuto ya bongaka bja Makgowa bjona bo agetšwego dikolo tša banna le basadi; ke moo maatla le tumêlô ya ba hlapilego mahlo ba ithekgilego. Thuto e tlo kgônafatša tlhokomologo go bo-le-ja-le-nkôna, e lego modimogetšana gomme ba sa tsoma nama le bjalwa; go ba sa phelago nameng mehlôlô!

1041

2161

Kgaoganyō 830 (Seripa 11) K34/120

27

A temošo ya bolwetši e dirwa ka ditaola?

Ge re butšhišiša dingaka, re hwetša letšhibogo le tee lewo ba tsênago ka lōna go lemoga mekgwana ya malwetši, mebeleng le ka teng ga motho le hlogong gomme molaetša e le sedimo sa putšaanane ya pholwana ga e le motho wa monna. Gomme ge e le motho wa mosadi, go lemogiwa ka putšaanane ya tshaatšana.

Diphetogo ka moka di hwetšwa go boteng bja sehuswane:

- 1) Mala a na le madi goba dišwana, a magolo le a manyana.
 - 2) Mogodu mešwathi e hlafile e gobane le madi, goba dintatapuwa tše tletše meetsana, le ditšhikanyana di rarankane godimo ga mogodu le wōna mala gomme lebētē le pipitletše.
 - 3) Manthane(lehwele) le omile goba lešitlwane.
 - 4) Maswafo a bonagala madi a sa tāga mmala.
 - 5) Sebete se tletše bohloko ebile se na le mmala o sa thupalago.
 - 6) Pelo e tletše kudu matsāna ā talogilego mmala.
 - 7) Dipshiwō di galala madi.
 - 8) Madi ditšhika di phaseletše le dikgōpō ka ntle le ka gare.
 - 9) Ditšhika tša merogobētē tše rotogēlago hlogong le tše theogelago mafahleng di tletše madi goba a fokola.
 - 10) Matsōgō le magetla le dirope di tletše madi di galala(sic)
- Sehuswane ga se bolawe ka molamo goba lehlabō goba go kgaolwa puruburu le mmetšō ka mphaka(thipa), aowa-owaa!

2162

Sehuswane se ya amollwa sepipamoya gomme e le gore mathômô ba se rôbaditšêe mmôgô le molwetšhi yo wa bôna, ka lobakanyana la seripagare sa nakô. Lemoga phôôfôlô ye, go apešitšwe mogašwa (kobo) etee, le motho yo wa molwetšhi(molwadi) gore ba nkgiše-tšane memoya le go fetetšana mehuta wa(sic) bolwetšhi.

Mokgwa: Mokgwa woo, ke wôna wa dingaka tša Sesotho ba hlahlofago malwetšhi ka wôna, le mehleng yeno bawo ba sa holo-fetšego mealafô ya segagešu, ba sa o gomaretšê. Ge e le dile-fêla tšona borrawešu ba re go lefiwa ga ngaka e be e le ge molwetšhi a fodile; gomme ba thakgana ka mekgwa ya leago; pelaetšand e sa ratege e le bohloa le kgobogo go morwa Thibane.

Molaô wa Sepedi: phigišanô le ngaka goba kgananô, široga tseleng ngwana a Bauba, o tlo ethwala megono ga o gatoga kgôrô-kgolo ya Marotaboteng; banna ka moka o hwetšê ba inametšê fase ge moledi a ethagaraga. Re di kwele, re di bone ka mahlo le go di bolabola ka dihlaa. Mehleng yeno re fo re aa; Makgowa a re khutšhiša mabothata a dingaka!

Mangakana a maitirêlô a baswaa a Bathobaso a tshuma diatla; bontšhi bo lemogile go šetšê mafofonyane.

A ngaka e ka bega motho lekgotleng ge a sa lefiwa moputso wa yôna?

Molaô wa Sepedi le go akaretšê ka moka rena Bathobaso, ba Afrika-Borwa, ke moilêlô wo mothatathata go kwa goba go bona ngaka e begana le mokgôma goba mokgômana go kgôrôkgolo ya Babina-noko.

Sešma sa mogologolo se re: 'Ngaka e sa gapego kgomo e gapa mpa, lefata ga le bowe fêla'. Re kwele borrawešu gore molato o tsošwa ke yo mongwe goba taba. Putšhišo ye ka mabapi le moputso wa bongaka, mehleng ya pušo ya kgoši Kgoloko Kgolane Kgoloko wa Marota a Madibong; mokgomana Matsabole Mafiri a begwa kgorong ya Madibong, a begwa ke ngakadipheko Ngwanatsela Selahle Maepa. Eitše mathômô ge bakwani ba amogêlana mong kgoro le malapa a gagwê (mmigiwa), ā gorošetša mmigi ka lapeng labo mothepe Mabatsibi gomme bongaka bo dirêlwa ka ntshe, mokgômana Matsabole a fularetše lapa la gagwe, a dirile mosadi wa lōna mamonyadiwa, didimo di jelwa ka gabo Mabatsibi.

Mang le mang o na le tsebo gore ge ngaka e tsene motseng, ga ifilo lebanya fawo fêla, ka gore o tlile go selêla bana le lapa la gagwe gomme didimo di jelwa ka mo gabo Mabatsibi (mamoratwa).

2164

Ebile mengwaga e mentšhi mokgômana Ngwanatsela a e tswiêla leopeng, ka go se rate go senya bogwêra le botsetedi go kgôrô ya Madikweng; bjano ngakadipheko ya lemoga khwêlêlô ya gagwê. ka dithekgametse le ditišeletša tša senna. Ke ge pelaêlô e tsena kgorong ya Madikweng, kgôrôbanna ba re mehlêlô e sego wene morwa Mafiri, ga e be tše ding dikgôrô! Kganthe mokgômana Matsabole Mafiri o dutile tau molopeng, o be a holofeditše Mmelaedi Ngwanatsela Selahle Maepa mothepe wa lapa le legolo go malapa a gagwe; gomme lapalegolo la re bjang - didimo di jêlwa kaye!' Ke ge kgôrô ya Madikweng (e) re bjang monna wa Mafiri borrago ba itše ba reng? Kahlolo le sešma sa bona a ke re ba itše lapa ga le je le lengwe. Lehono wene o reng o tlabo morwa wa Maepa, aowaowaa! Bjalo molato wa kôkômoga wa kaakaa

thabana Scuwee. Ke ge mokgōmana Matsabole a phuphotha ka yo morwedie Mabatsibi a neelwa mokgōmana Ngwanatsela; bjalo molato wa putsanō wa fēla, mothepe wa gorošwa bogadi, gomme ge e le motšwaa(motshwa) wa magadi(lobola) wa diragatšwa tswee!

Ditaodišo tše, ka mohumagadi Mabatsibi Ngwanatsela Selahle Maepa, ga se tša bogologolo, aowa, ke tša gōna bjalo ga kgoši Kgoloko morwa Kgolane Kgoloko Sekwati a sa phela (1927-1940).

Mohumagadi Mabatsibi mehleng yeno o agile mo Bogwaša Naboomkoppies No.262. Ka moka barereši ba re mosadi yo, o beile ke bona bōka mellotima ka gore ke mothepe yo a tšwago kgorong ya Marota, wa lešika le madi a Babinasehlong elego Batubatse - Bogopa le Mafiri.

A go na le felo fa memōya(meōya) ka moka e yago ntshe, ke kaye?

Putšhišo ye, ge borrawešu re ba kwa, ba laodiša ka bahu, re be re eba le kwešišo ebile nke ke batho bao(bawo) ba swanago le rena ka nama ka gore ge motho a be a dira phošo ba re: badimo ba mmōna. Bjalege, go bonagala gabotse e bile ekeletša tlhaologanyō gore ke therešo meōya ya bahu re dula nayō gōna mo godimo ga lefase; le gā ba epetšwe ka tlase ga mobu.

Go kgonthiša godimo ga putšhišo, ke kwešiša kgalemōlō ye ya borrawešu ge ba re 'badimo ba mmōna': re kwele ga ba betha meropa ka ngwaga ye 1896 - 1928). Naa ba ka sepela bjang ka tlase ga mobu, aowa; le se ke la gakanōga moyaga wa špēlwē, go epetšwe nama gomme badimo ba phaphametše le go tiika(diappear, visible - invisible). Ka gore mōya ke sethō sa tlhāgō ya

Mmopi Ramatlaohle. Maatlamagolo a mohlodi wa dilo ka moka ga go sebupiwa(motho) yo(sic) a ka kgonagatšago, borrawešu ba re buditše gore gaye ga bona badimong ke kuwa Mogokgomeng Tubatse. Mo kgaoganyong ye, go hlatsêla šše re di kwelego ka ditsebe le tšewo re di bonego ka maahlô ka ngwaga wa 1903 'in May month' mo Mohlaletse(Strafland - Geluks Location, Sekhukhunaneland'.

Morago ga lehu go dirêgang ka mōya ya maseya?

Ge re be re thaeditše borakgolo le borrawešu ba xanxetšana mahu, a maseya a manyenyane goba go hlobošana ka mmolêlô, go be go fele go kwala lentšu le le rego: 'Garetse - ngwana 'a Phaahle sewo se gometše gaye; beng ba gagwe badimo ga ba rata gore e be wa gabo rena, go dula naye'. Bjalo, motho wa kgopolo le tihôkômêlô, go be le tihaloganyô mo kelelong gore kganthe batho ga ba hwele ruri, go gōna mowe go bowelwago ntshe.

Re ba kwele bommawešu le bona ge ba šomilêla ngwetšana tše mpsha, ge a swara di thêlêla , le bōna ba fele ba re: 'Garetse Hunadi, go gana bona beng, ke bona bathaudi ba thari , re tlōre'ng!'

Bjalege, ge motho a felwe mpho ya tsebô le tihaloganyô ya tihāgô, o lemoga ka bjako gore ruri batho go gōna mo ba yago ntshe ka morago ga lehu ke badimong felo fawo. Gomme e tlo fo re ka gore motho o na le dipelaêlô le dikgônônô a be a re motho ga a hwe a etebeletše, a taboge mollwane a tšame a phapharega go bokeatseba a senya dihlegêrê go dingakabaloyi.

1041

K34/120

32

Ka moka maseya le ba bagolo re moya gomme re ya go phela ka sebopego setee le badimo gaye bodulabahu.

2167

Kgaoganyō 834
(Sep 11)

Mešya ya basadi ba hwilego pelegong e ya kaye?

Putšhišo ye, e akaretša ka botlalo godimo go diputšhišo tše kilogo tša hlathollwa ke dikgapetla tše ngwadilwego pele ga ye bukupalo masomepediseswayi (XXVIII); go fa moithuti tsebō e tletšego malebana le tša mehleng ya borrawešu, le bommawešu batho lawo ba bego ba se ba ke ba ekwa mangwalō aa rena ba lehono re a rutwago mehlaa yekhwi. Motho yo mongwe le yo mongwe, ka mokgwa woo a hwilego a le sōna, goba e le motswetšhi o bontšhwa ba phelago mo nameng, ka sewo a hwilego a le sōna.

Kgajenyane (kgalenyane) mo Madibong mo Mothopong, o tseba-
lēgago ka inana la Madingōpō, ka ngwaga wa 1908, ge foeye
(pricklepears) e sešo ya hubišwa ka santabogēla, mohu wa
motswetšhi o be a fele a hwetšwa ka gare ga difoeye a fere
leseya amuša. E bile mang le mang yo a mmonego, a boifa go
tlaatša lešata ka gore bakgalabje le bakgekolo ba na le tsebō
gore ke badimo; le ge motho yo bjalo a bonagala sebopēgō sa
mmele wo swanago le rena ba nama.

2168

Diphetolanyō tša mmupiwatšohle go dilo gomme ka kudukudu
motho, sebatana sewo a se bopilego ka go swana le yēna, motho
o na le dipōnagalō tše ntšhi ge a hwile gomme go rategile ke
bona badimo go bontšhwa, go ke ka baka lewo borrawešu ba bego
ba iletša ngwana go bolōla sebonwa, ba re ke bohloa - kganthe
go boifiwa batshereanyi. Gōna mo Seraganeng, mehleng yeno go

dirilwego letamo la kgoparara, la nokana ya Lepellane(1966), mo thitong ya ThabaSegolo, kgalenyana go kile gwa agiwa ke batho ba kgôrô ye: Matebane. Gomme mehleng ya morago ga ntwaga ya Maburu le Maisimane, go kile gwa ba meraka e mebedi ya dikgomo: (1) Wa Mošate ka mokgôma Phathudi Morwamotšhe Sekhukhune; (2) Wa mokgômana Motubata. Sekgothe Motubatse. Bobedi bja meraka ye, wa mošate o be o le ka mošola go lebana le Seokodibeng-see-meriti-mebedi. Wa Mabjaneng o le ka mošono kgauswi le Seraganeng, o fularetšhe ThabaSegolo ka bodikêlatšatši. Meraka ye e be e le mo ntshe ka ngwaga wa 1903: gônagôna mo maruping a kgôrwane ya batho bale, monna yo mongwe wa go rea (raaya) diphôôfôlô ka melaaba, o kile a tanya pudubudigatšana 'lëlla-ngêêê! ngêêê! A kwa mmago leseya le re 'homolêla - homolêla! homola ngwanaka! O a bôna motho šoo lehono, o feleletša putšanyana tšeele maswi(maswiana) a go go leša! Monna yola wa motanyi a tsênwa ke boyi a tanyolla pudubudigatšana a tšhabêla gaye. Eitšhe ge a fihlile ka gaye gagabo, a re ke anêgêla banna bagabo. Banna-bagabo ba re mošaa! Homolêla Tšewo o se ke wa tšama o di anêgêla magageno, bahloyi ba ka go tshereanya wa golofala; dilo tšewo o di bolaya go fetiša tekanyô; o tshetšhe moedi wa polaô.

2169

Melaetša ya medimotšêlê le medimogetšane: Borrawešu ba re go gona le ba bangwe ba bitšwago badimo-ba-mmalêbêkô, gomme ka moka memoya ye, e be e le batho ba swanago le rena, ba re sa phelago nameng ya tlhâgô; ge o thaeditšhe tlhathollo ya maina aa kamoka ga go le ušago pelo. Ka ngwaga wa 1909, go kile gwa ba monna yo mongwe wa mmapatšamasêka, a etšwa Tswêtla ga Ramapulana. Monna yo a gorogêtšhe ka kgorong ya mokgômana Phethedi Mojaludi Phethedi, gomme ka baka la tsebanô ya sebona, moeti

a kgologa kudu go dula le masogana morakeng; ka temelong ya Maleešē; moraka o le mo Habeng. Monna yo a dutšhi a taata maseka e le 'Kayisenga', a wêlwa ke bolwetšhi a lwalwa šetaka se se leletšana a ba a hwa, gomme tlohokofalō ya begêlwa kgoši Sekhukhune II. Ke ge kgoši a laêla mokgōmana Phethedi Mojaludi gore motho yewo wa ga Thōbêla, a bolokwe ka kuwa pateng, ga tsela e ya Morotong kgauswi le Leōpê la Molwetšhi go lebana le Dibolane.

2170

Hlōgō yewo ya barwa ba Ramapulana ya phuthwa ya rōbatšwa badimong. Go bōnagala gore motho yo ibile wa sehlōpha sa badimo-ba-mmalebêkō. Ka ngwaga wa 1918, mokgōmana Jacob Morōwane wa Mošabane Sekwati Thulare, e le ka nakō ya seswayi phirimaneng, a rwele mabêlê ka koloi(koloyi) ya pholo tše seswayi(team of eight oxen). Mohu yo wa Mmalebêkō a tshwanya dipholo ka go di panolla, mokgōmana Morewane a pane gape e re ge dipholo di tlogêlêla go gōga koloi(koloyi), Mmalebêkō a panōlle; ba phikgišana makgā a mararō bošego. Eitše ka moswane ge a thōma go anêgêla mogwagwê, mokgōmana Kgetshêpê Sekwati Thulare, banna ba kgōrō ya Makweng ba (re?) auwii; ga o tsebe felwana fao(fawo) ga e sa le go bolokwa monna 'Kayisēngi' Lebitla la gagwê le ka tletlolo ga Mahodiōpō - a Mohwetsi ga tsela e lebantše Morotong(Manōgê); monna yewo ga se a rōbala, o sa na le pela-êlō e kgolo; o bolêlwa ke bohle ba fetago fawo ntshe ga se mathōmō ka wene aowaa!

Moithuti wa Thamaga ya Mabjana, lemoga motho ga a time go swana le mollo ga o tšhetšwe ka meetse, motho o a sola, o tšwa ka legaping le la nama gomme yo ba mothomotho wa maakgonthenthe, yo a kekego a hwa go iša mehleng ya neng le neng.

Pele re se ra tseba mangwalô a makgethwa aa: borrawešu le bommawešu ba re buditše gore motho ga hwile o ya badimong go dula nabo, bošaedi bja borakgolo e filo ba go hlanogêla kwanô ya kgoši Sekwati I le Dr. Reverend Alexander Merenskey (1864); gomme gwa phethagala seêma sa bôna se rego 'Moipolayi ga a llêlwê' - lehono re buna peu ya bona.

Naa go dirêga bjang ka dimpja ge mong wa tšôna a hwile?

Mokgwa wa Marota, Babinanoko ya Mohlake, wo re bonego ka mahlô, le ditaêlô go bahwelwa, malokana le dimpja, e tloge e le moidišo o mogolo gore dimpja tša mohu di bônwê di sa sepele mong wa tšona a hwile.

Mokgwa wa borrawešu ba be ba re ga di latêlê mong wa tšôna, a di tlo šala di ngwathêlwa ke mang yo di ka se mo goletšego, a se le bale ngwanabô gomme ka mokgwa wo bjalo; diruiwa tša go rutiwa setlaêla setlwaêla motho di bolawê. Le mehleng yeno e sa le setlwedi. Mpja ya mohu e felegetša mong wa yôna semeetseng; ba re ga aye nayo goba natšo moo a yago, e ka šala e re hlabêla mole.

Le ge go sa šupiwe leina la Bauba mang, ke mogontšhi banna ba Marêma(batsumi) ba hwilego, ba bônwago ba etšwa le dimpja tša bôna, ba eya mosolong bošego go robetšwe, gomme go fo tseba-gala gore yola ke semangmang ka gore ba kgorwana yeo ba mmôna ka mehlaa: le ge dikhuduthamaga tša magôrô di sa hlamulwê metlaae.

Ga e le dithoto tše ntšhi tša mohu ka moka go lekwa go bolokêla bohwa bja bana le mosadi wa gagwê, eupja mpja yôna ga

e rantšwe, ebile ga e dumêlêlwê yo mongwe motho go e tšeya go i(sic) ruwa. Le mosadi wa moku o tloge a phaphatha diatla; le ge e le barwaye ga go kgônagale.

A mokgômana a ka fiwa makgêthô le dibego?

Seêma sa mogologolo wa bogologolo, o boletše a re: le ge naka tša kgomo di midile hlogong etee ya kgomo, eupja ga di re hwere ka boteletšana, le lengwe le fele le feta le lengwe.

Re ba kwele borakgolo ge ba re swantšhetša diphapang tša meetše ya bāna, le ge ba laodiša tša magôrô a šele awo a lego kgole le kgauswi. Ge motse o tlo tšwêlêlêla ke bohloa go thongwa mekgwana e bjalo.

Ga o gōna molaô wo ka fago tokêlô go mokgômana go fiwa mekgethô(sic) le dibegô ka dikgôrwana goba selete sewo se lego tlhokomelong le botseteding bja gagwe. Ga se dirwe sewo go Babinanoko Marota.

Bakgômana ba pušo ya Marota ba abetšwe botsetedi metsemegolo le metsemenyane ya tikologo ye ya Sekhukhuneland, gomme ga se gwa ke go se hlôkêgê tše tshelago molaô ka go rata go kgethelwa ge dikgorwana e le maboransborana. Ke ka baka la megabaru ya lejo fêla. Le ga mokgômana a ka tlwaêla go diriša seatlapotleng, o kgwathile kgobogo ya tlhômphêgô ya gagwê go kgôrôkgolo ya Marotaboteng. Le ge mo temeng ye, go sa phunywe maina a bona, se hlathollwago ke molaô wa Sepedi - ke moka; ka moka go tsebja lewana le otiša tšhwene!

Se sa ronego mōkgōmana, ge Bauba a tšwile ka difata, a romilwe ke Thulare, a itše arieye ga Dinkwanyane goba Dimo sepela ga Makofane, wene Phaahle arieye Magakala gomme Ngwato a ye ga Kgwêtê, le botše bana bawo ba lena le re Thulare o lapile: gomme ka thomêlô e bjalo, ge bagwera ba bōna ba ba fa dimpho, ga se tšewo di tsênago ka tlase ga molaô, le ge morumiwa a ka fiwa mehlwaêlô(matlalo) a dibatana kantie ga letlalo la nkwê, pelega Thulare go ka se be pelaêlô gomme le yōna ntlokgolo ya Marota.

Molaetša mehleng ya pušo ya kgoši Sekhukhune II, o be a roma bakgoma le ge maina a bona a sa thuleletšwe, ka gore ba bangwe e be e le majanta(sic), ba rumiwa mo Gauteng go tlo bona bašomi le ka gare ga ditoropo; go kgethišwa madumediša a Thulare: masogana ka boikokobetšo le thatokgolo ya pušo ya Bapedi, aowa, tšhalete e fahla māhlô go lebaleba; barumiwa ba dithakga ba lebogwiwa ka masome a diponto. Go mmotegi kgošana Kgagudi Morwamotšhe Sekhukhune a ngwathêlwa ka legoswi ka baka la go hlompha leina la gagwe le boetapela bja setšhaba dilong ka moka; ebile o robetše badimong selo(sello?) se re:

"O lahlile motse Kgagudi sebatana, ngwana Morwamotšhe o lahlile!"

Mogologolo o re lehu le letsee dikati tša lōna dintšhi kudu

Seēma se sengwe sa borakgolokhukhu re be re fele re ekwa ga ba hlobošana ka dipoledišano, ge yo mongwe a tšerwe ke phiri: 'Mehlele ya borrawešu re hwetša ba re motho go hwile ba re o tšerwe ke phiri(sphiri(sic))'. Dikati goba mohlakêlô wa lehu ke mohuta wa bolwetšhi bofe le bofe, ka gore le ge malwetšhi a sa sōna(sic), eupja lehu lōna le letsee gomme ba bohle go iwa madulong a tee elego gōna motseng wa badimo - go itšano borrawešu. Re ba kwele ge ba sōla yo mongwe ba fele ba re yo morwa' Kgalema o tlo ya a tsēna bjang go badimo, ge a sa gokarêlê yo morwedi wa Kgokong; ā o re malapa ga a itšanô gā di gōna tše swanago le tše tša gagwê?

Borrawešu ba be ba re badimo ba diphohla tše tharô, ka mabapi le mediro ya bōna ga ba sa le nameng, ba re go na le :

a) Badimogetšane: ke gore badimo-mollo.

b) Badimotsêlê: ke gore badimo-ba-khomolo ba senago ditshêlê goba go tshwenya bawo ba sa phelago nameng ye ya madi.

c) Badimo-ba-mmalebêkô: mešya ye ba re ga e na khutšo, e phela ka dipelaêlô le go sa duma kudu mejo ya fano, le ge ba sa phediše batho ka go ba boifiša ka dikgabo tša mello; badimo ba ba tlaišêga bophelong bja bona. Bjaloge, ke ka baka lewo borrawešu ba bego ba phegêlêla go re kgalemela mekgwaneng ya go se bonagatše boitshwarô bjo bo ba kgahlišago. Le ge putšhišo e ngwe e re: magafa, dikgôpê, bahwêlantweng, bahwêlapelegong le batšhewa ke meetse le mathupja le bahlanka le ba swelego ke mollo, ka moka batho ba, ke lehu letsee gomme dikati tša lōna ke mekgwa yewo ba hwilego ka yōna; se ba rego se kwana le badimong ke

boitshwaro le bobjaana bja makgonthe.

Borraewešu le bommawešu re ba kwele gomme ra ba ra kwešiša, gomme mehleng yeno ga re fahlogêla mangwalong, re hweditše therešo ya bona e kwana le puku ya kutullo, fawo motseng wa badimo; batho ba petaganago go umogêlwa ba re ke baloyi le batho bao ba bolayago ba bangwe ba gabile diôthane(diwôthane); motho gaa lokêla go bolaya yo mongwe kantle le phoko(foka) ya marumo. Borraewešu ba be ba re ntwaga ya dikgoši ka ditšhaba tša bona, ba re e laolwa ke badimo e sego ka thato goba matla a bona; ka gore yo a felwego go fenya ke gore go ratile badimo.

Ge ba laodiša mekgwa ya bona, ya go repjwa marumo, ba re ba be ba butšhiša pele gomme e re le ge bothata bo le gona, efore ka baka la ga a šetše a rephilwe le kwalagalo, e be diraa goba madiraa a fokwa gomme madi a tšhologê. Ge e le ka mathakga a kuwa gaye go badimo, ba re ke bošketlong, eupja mabothata a godimo ga mang le mang yo mediro ya gagwê elego bomadimabe go ganwa ke batswadi ba gagwê.

2176

Borraewešu ge ba laodiša ka lehlakoreng la badimo, ba fele ba kginêga ke lebaka la gore morwedi wa mokgômana Ratan; go tsebagala gabotse ge 'Mangwê e se motho wa dithuuri: gomme se makatšago ge e sa le a nyalwa ka mo lapeng la leloko la ga Pudiamakwa, a boloyi bjo o rutilwe ka mo ntshe ka gore mekgwana ye ga e gona ka gabo? Medimogetšane ke batho bawo e bego e le baloyi, gomme moputso wa bona kuwa gaye badimong ke mollo; ga e le badimotsêlê le badimohammalebêkô, ga ba sepele ka mollo bošego ka gore le mosegare wa sekgalêla ba bonwa.

Ke ka baka lewo batswadi ba ngwana yo bjalo a ganwago kamogêlô ka ba leloko labô, ba se ithuteng mekgwana e mebe ya malapa a batho go dilo tšewo di sa dirwego ka gabolena.

1041

40X

2176

Ngwetšhi ge etšwa ka gabo yōna, e na le magarigašana,
babogadi ba mmōna le go lemoga a sa le nawo dimeetse, ge e
le gore o rutwa ke babagadi, o kgōkgōna ka mehlā go êtēla ka
gabo. Go phethagale seēma sa mogologolo wa kuwa gaye Mogokgomeng
Tubatse, se rego: 'Naka tša go rwešwa ga di gomare(kgomarêlê)
hlōgō'. Ge maboloyi e le abo monna gomme mosadi yo wa gagwe
a gana goba bo ganana naye, go tsoga bomamonyadiwa ka monna
ka mo lapeng.

END S 1041